

О. М. Штиргов,
к. держ. упр., доцент, завідувач кафедри місцевого самоврядування та регіонального розвитку,
Навчально-науковий інститут публічного управління та адміністрування,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7627-3721>

DOI: 10.32702/2306-6814.2022.22.98

МЕДІАЦІЯ ЯК ПРАВОВИЙ ІНСТРУМЕНТ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

O. Shtyrov,
PhD in Public Administration, Associate Professor, Head of the Department of Local Self-Government and Regional Development, Educational and Scientific Institute of Public Management and Administration, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine

MEDIATION AS A LEGAL TOOL FOR THE PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS

У статті акцентовано увагу на історчній генезі становлення інституту медіації який бере початок у Стародавній Греції та мав назву "проксенія", коріння якого беруть свій першопочаток від слова "гостинність". Ідейний зміст цього інституту полягав у тому що окремі громадяни, сім'ї, племена та навіть держави заручалися підтримкою посередника під час проведення переговорів, з метою підтримки відносин та комунікації. Посередником виступала людина яка мала здоровий глузд, та вважалася довіреною особою і користувалася честю та повагою. Одним із його завдань було узгодження інтересів обох сторін. Підкреслено що головними осередками у впровадженні та застосуванні медіації у її сучасному стані були такі країни як США, Великобританія та Австралія. Показано що визначальною причиною розвитку медіації стала недовіра громадян до судової системи країн та бажання запровадження більш швидкого та економічного способу розв'язання спорів. Зазначено що подальші кроки в застосуванні медіації були зроблені країнами ЄС, які хоча й почали свій розвиток в питанні застосування медіації пізніше, ніж США, Великобританія та Австралія але наразі є доволі просунутими в цій сфері та мають такі ж ознаки становлення медіації як інституту. Зроблено висновок що для України досвід цих країн у сфері застосування медіації, як способу захисту прав, у тому числі й прав інтелектуальної власності, є безцінним та допоможе створити власну ефективну систему застосування даної процедури. Яскравим прикладом ефективності медіації у вирішенні спорів можуть бути такі міжнародні організації, зокрема: Міжнародний інститут по запобіганню вирішенню конфліктів та Центр VOIB з арбітражу та посередництва. Автор наголошує що медіація є зручною процедурою врегулювання спору, але деякі категорії справ щодо прав інтелектуальної власності варто було б визначити, виключно лише для розв'язання в судовому порядку, адже рішення має мати обов'язковий характер, а угода юридичну силу виключно цивільно — правового договору.

The article focuses on the historical genesis of the formation of the institution of mediation, which originated in Ancient Greece and was called "proxenia", the roots of which derive from the word "hospitality". The ideological content of this institute was that individual citizens, families, tribes and even states enlisted the support of a mediator during negotiations, in order to maintain relations and communication. The mediator was a person who had common sense and was considered a trusted person and enjoyed honor and respect. One of his tasks was to reconcile the interests of both parties. It is emphasized that the main centers in the introduction and use of mediation in its current state were such countries as the USA, Great Britain and Australia. It is shown that the determining reason for the development of mediation was the distrust of citizens in the judicial system of countries and the desire to introduce a faster and more economical way of resolving disputes. It is noted that further steps in the application of mediation were made by the EU countries, which, although they began their development in the application of mediation later than the USA, Great Britain and Australia, but are currently quite advanced in this area and have the same signs of the formation of mediation as an institution. It was concluded that for Ukraine, the experience of these countries in the field of mediation as a way of protecting rights, including

intellectual property rights, is invaluable and will help to create its own effective system of applying this procedure. A vivid example of the effectiveness of mediation in resolving disputes can be the following international organizations, in particular: the International Institute for the Prevention of Conflict Resolution and the WIPO Center for Arbitration and Mediation. The author emphasizes that mediation is a convenient procedure for settling a dispute, but some categories of cases regarding intellectual property rights should be defined, exclusively for resolution in court, because the decision must be binding, and the agreement has legal force exclusively in the civil – legal sense contract.

*Ключові слова: медіація, інститут медіації, інтелектуальна власність, цивільний кодекс, конфлікти.
Key words: mediation, institution of mediation, intellectual property, civil code, conflicts.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Основний закон засвідчив що наша держава є соціальною, демократичною та правовою. Проте розбудова України згідно із конституційними положеннями є неможливою без наявності ефективних засобів захисту прав інтелектуальної власності. Незважаючи на неодноразове реформування судової системи та внесення змін до чинних нормативно-правових актів, що регулюють питання інтелектуальної власності, та прийняття нових законів у даній галузі права, на сьогоднішній день відсутня ефективна форма захисту прав інтелектуальної власності.

Умовою інтеграції України до Європейського Союзу є довершення та створення правової бази відповідно до міжнародних стандартів. В даний час інтелектуальна власність розвивається стрімко та активно, а об'єкти інтелектуальної власності стають все більш розповсюдженими у суспільстві та потребує відповідного захисту. Однак захист цих прав у судовому порядку потребує багато часу та зусиль. Причиною активного порушення прав даної сфери слугує сама природа об'єктів, адже вона дозволяє швидко та легко їх відтворювати та розповсюджувати.

Варто зазначити, що медіація виступає альтернативним способом захисту прав у різних сферах, у тому числі й у сфері інтелектуальної власності. В Україні медіація лише бере свій початок, але на базі зарубіжного досвіду, а саме особливостей інституту медіації та законодавчої бази дасть можливість проаналізувати і зрозуміти, які саме аспекти в Україні необхідно вдосконалити, а які створити задля ефективного захисту прав інтелектуальної власності за допомогою медіації.

Термін "інтелектуальна власність" вперше згадується в Конвенції про створення Всесвітньої організації інтелектуальної власності (далі — Конвенція ВОІВ), прийнятій у Стокгольмі 14 липня 1967 р., що було прогресом порівняно із Бернської конвенції від 9 вересня 1886 р., яка оперувала словосполучення "результати інтелектуальної діяльності у промисловій, науковій, літературній та мистецькій галузях". І хоча Стокгольмська конвенція не дала чіткого визначення поняття "інтелектуальна власність", з того часу цей термін став загальноживаним і починає застосовуватися в міжнародних конвенціях та законодавстві багатьох країн.

За часів СРСР чинне законодавство не тільки не вживало такого терміну, як "інтелектуальна власність",

але тоді було й відсутнє спеціальне законодавство у сфері інтелектуальної власності (далі — ІВ). Вперше його було вжито у Законі УРСР "Про власність" від 7 лютого 1991 року. У зв'язку з прийняттям законів України: "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі", "Про охорону прав на промислові зразки", "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг", Законом України "Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів України щодо охорони інтелектуальної власності" від 28 лютого 1995 р. в частину другу статті 13 Закону УРСР "Про власність" було внесено зміни, згідно із якими об'єктами права власності громадян є твори науки, мистецтва і літератури, винаходи, корисні моделі, відкриття, промислові зразки, раціоналізаторські пропозиції, знаки для товарів та послуг, інші результати інтелектуальної праці [12].

Так стаття 418 Цивільного кодексу України (далі — ЦК України) визначає: право ІВ — це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений ЦК України та інші закони.

Важливо зазначити, що ж становить право ІВ — це особисті немайнові права: право на авторство, право на недоторканість твору та майнові права: право користуватися, володіти, розпоряджатися. У статтях 423 та 424 ЦК України, в яких перелічуються майнові та немайнові права, зазначено, що є й інші майнові та немайнові права передбачені законодавством, тобто це є не вичерпний перелік [15].

Право ІВ є непорушним, ніхто не може бути позбавлений права ІВ або обмежений у його здійсненні, якщо це не передбачено законом.

Бажано звернути увагу на розуміння права ІВ як в суб'єктивному, так і в об'єктивному значенні. Поняття права ІВ в об'єктивному розумінні складається із сукупності правових норм, що регулюють суспільні відносини у процесі створення та використання результатів інтелектуальної та творчої діяльності. У суб'єктивному розумінні це особисті немайнові права та майнові права особи на результати інтелектуальної та творчої діяльності, визначені ЦК України та іншими законами.

Таким чином, право ІВ — це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на будь-який інший об'єкт ІВ, визначений ЦК України та іншими законами [8].

Відповідно до Конвенції ВОІВ до ІВ належать права на:

1. художні, літературні та наукові твори;
2. виступи виконавців, програми ефірного мовлення та фонограми;

3. винаходи у всіх сферах людської діяльності;
4. промислові зразки;
5. наукові відкриття;
6. Товарні знаки, знаки обслуговування та торгові назви, позначення;
7. Припинення недобросовісної конкуренції та всіх інших існуючих прав, які є результатом інтелектуальної діяльності в промисловості, літературній, науковій чи художній галузях.

Перелік конкретних видів виняткових прав, застережених Конвенцією, має приблизний характер і може бути доповнений іншими результатами інтелектуальної діяльності. Так, специфічними об'єктами ІВ є сорти рослин, комерційна таємниця, наукові відкриття та деякі інші.

Перелік конкретних видів виняткових прав, наведених у Конвенції, є орієнтовними і може бути доповнений іншими результатами інтелектуальної діяльності. Так, специфічними об'єктами ІВ є сорти рослин, наукові відкриття, комерційна таємниця та деякі інші.

Відповідно до статті 420 ЦК України до об'єктів права ІВ зокрема належать:

- літературно і художні твори;
- бази даних
- комп'ютерні програми;
- фонограми, відеограми, виконання, передачі (програми) організацій мовлення;
- наукові відкриття, корисні моделі, винаходи, промислові зразки;
- топографія інтегральних мікросхем;
- раціоналізаторські пропозиції;
- породи тварин, сорти рослин;
- комерційні найменування, торговельні марки, географічні зазначення;
- комерційна таємниця [5].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питанню розвитку досліджень інтелектуальної власності у різних сферах присвячено праці різних науковців та дослідників: Н. Бондаренко-Зелінської, С. Бондаренко, С. Загайнової, О. Кармази, А. Кодинець, В. Кульчій, Л. Романадзе, В. Землянської, Р. Безпальчої, І. Василенко, М. Поліщук, Г. Ульянова, Л. Бурова, Ю. Притики, Р. Безпальчої та інших.

ЦІЛІ СТАТТІ

Розкрити основні проблеми правового характеру що існують у сфері захисту прав інтелектуальної власності в умовах намагання посилення контролю за сферою інтелектуальної власності та показати важливу роль інституту медіації у цьому процесі.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Історично склалося три основні підходи до вирішення спорів і конфліктів: з позиції сили, з позиції права та з позиції інтересів. Вирішення конфліктів з позиції сили полягає в тому, що одну або кілька сторін пригнічують за рахунок переваги іншої сторони в силі. Другий підхід — з позиції права, передбачає застосування закону в суді, нормативних приписів, стандартів, інструкцій, правил. Третій підхід до вирішення конфліктів — з позиції інте-

ресів, полягає в тому, щоб сторони намагались виявити і визначити причину конфлікту і, по можливості, забезпечити ті інтереси, які були порушені [9; с. 40].

Таким чином, можна виділити три основні форми, які спрямовані на врегулювання спорів: антиправовий із застосуванням сили; правовий із зверненням до суду; примирний.

У стародавні часи в суспільстві переважала антиправова форма. Але з появою племенних відносин у суспільстві ситуація докорінно змінилася, і коли виникав спір, який загрожував існуванню племені, вожді розв'язували суперечки між сторонами на користь племені, яке взяло на себе роль арбітрів (третє партії), і розв'язували суперечки між сторонами на користь племені. Це, звичайно, дуже спрощена форма посередництва, оскільки лідери мали власну думку, яка також накладалася на партії під натиском, мало ймовірно, що було цілковитим задоволенням інтересів сторін.

У Стародавній Греції існував схожий на медіацію інститут — "проксенія", який бере свій початок від слова "гостинність". Концепція цього інституту була в тому, що окремі громадяни, сім'ї, племена та навіть держави зверталися до посередника для проведення переговорів, з метою для того щоб підтримувати відносини та комунікацію. Посередником була людина яка наділена здоровим глуздом, яка вважалася довіреною особою і користувалася честю та повагою. Одним із його завдань було узгодження інтересів обох сторін.

Франція у середньовіччі також використовувала примирні процедури, що було одним з основних методів вирішення суперечок. Ця процедура відбувалась у усному форматі та ніяк не документувалася. Посередниками можуть бути такі особи, як представники знаті та духовенства. Ще в XVII столітті примирна процедура була попередником звернення до суду і використовувалася часто.

Цікаво, що в будь-якій країні примирні процедури, були випробуванням для розвитку арбітражних судів і навіть єдиного процесу, а пізніше інститут медіації з'явився як самостійний процес.

Що стосується України, між медіацією та засіданням Запорізької Січі існує зв'язок, де громада збиралася та вирішувала гострі питання до досягнення консенсусу серед усіх членів.

Вже в сучасному розумінні концепція інституту медіації почала розвиватися у другій половині XX століття, особливо в англосаксонських правових системах — США, Великобританії, Австралії та пізніше в інших країнах.

2 червня 2004 р. у Брюсселі ініціативна група професійних посередників з понад 30 країн світу за підтримки Європейської Комісії прийняла "Європейський кодекс поведінки медіаторів", який, окрім "встановлення основних принципів рівності, неупередженості та добровільності, конфіденційності, визначає такі принципи, як: компетентність посередника (пункт 1.1 Кодексу), незалежність та нейтральність посередника (пункт 2.1.), справедливість процесу медіації (пункт 3.2.)" [1].

Термін "медіація" походить від грецького терміна "medos" (нейтральний, незалежний від сторін), а також від латинських термінів, таких як "mediatio" (посередництво) та "mediare" (посередник у суперечці). Цей інститут передбачав звернення до особи, яка наділена здоровим глуздом і є довіреною особою.

Офіційне визначення медіації можна знайти у ст. 1 Типового закону Комісії ООН з міжнародного торгового права (UNCITRAL) 2002 року щодо міжнародних комерційних погоджувальних процедур, згідно з яким медіація є процедурою, яку можна охарактеризувати як примирення, посередництво тощо, і в рамках якої сторони просять третю сторону або особу ("посередник"), щоб допомогти їм у спробі мирного врегулювання їх суперечок, що виникають внаслідок договірних чи інших правовідносин або у зв'язку з ними. Посередник не наділений повноваженнями наказувати сторонам або координувати їх дії в процесі врегулювання спору [16].

Науковець Г. Єрмоєнко вважає, що медіація — це процес переговорів, коли до врегулювання спору залучена нейтральна сторона — медіатор (посередник), який проводить цей переговорний процес, вислуховує аргументи сторін і активно допомагає сторонам зрозуміти їх інтереси для оцінки можливості піти на компроміс і приймати власні рішення, які задовольняють усіх учасників переговорів [2].

Дослідник В. Мотиль зазначає, що медіацію слід розуміти як структурований конфіденційний процес, коли сторони добровільно намагаються врегулювати конфлікт на взаємній основі за допомогою одного або кількох посередників [10].

У соціальній психології вчені розглядають медіацію як специфічну форму вирішення спорів, конфліктів, узгодження інтересів, або як технологію вирішення конфліктів за участю нейтральної третьої сторони.

В той же час медіація в юридичній теорії "також називається переговорним процесом, коли до врегулювання спору залучена нейтральна сторона — медіатор (посередник), який веде цей переговорний процес, вислуховує аргументи сторін і активно допомагає сторонам, щоб зрозуміти їх інтерес, оцінити можливість компромісів і самостійно прийняти рішення, що задовольнить усіх учасників переговорів" [14].

Медіація (посередництво) також розглядається як "добровільний та конфіденційний процес врегулювання суперечок, при якому нейтральна третя сторона допомагає сторонам домовитись про угоду (згоду) у їх суперечці шляхом переговорів" [7].

Наразі в Україні існує лише один законопроект спеціалізованого Закону України "Про медіацію" № 3665, в якому медіація визначається наступним чином — альтернативний (позасудовий) спосіб вирішення спору, за допомогою якого дві або більше сторін у спорі намагаються знайти його в рамках структурованого процесу за участі медіатора досягти згоди для врегулювання їх спору [13].

В Україні поняття медіації віднайшло своє закріплення у Наказі Адміністрації державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України "Про затвердження Положення про надання безоплатної первинної правової допомоги в Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України" від 04.05.2016 № 320, відповідно до якого "медіація — це діяльність професійних посередників, які спрямовують учасників юридичного спору до компромісу і врегулювання спору самостійно самими учасниками" [4].

Що стосується країн СНД, то Республіка Молдова є однією з небагатьох країн, яка прийняла Закон "Про медіацію". Відповідно до статті 3 Закону Республіки Молдова "Про медіацію" від 14.06.2007, медіація

здійснюється на основі принципів вільного та рівного доступу до цієї процедури, добровільної згоди, конфіденційності, неупередженості, нейтральності, незалежності та вільний вибір медіатора [3].

Так законодавство Республіки Молдова "Про медіацію" від 14 червня 2007 р. у ст. 11 "Конфіденційність", яке регламентує загальне правило, згідно з яким інформація, отримана під час медіації, не може розголошуватись та наводитись сторонами та медіатором в іншому процесі або в інших інстанціях, а також не може використовуватись неадекватно у власних цілях, у частині 3 вказує на те що: "відступаючи від принципу конфіденційності, медіатор зобов'язаний повідомити компетентним органам про злочин, що готується, про що йому стало відомо в межах процесу медіації" [3].

Румунське законодавство (ст. 1) "Про медіацію та організацію професії медіатора" зазначає, що "медіація є додатковим способом вирішення конфліктів шляхом примирення за допомогою третьої сторони, яка спеціалізацію медіатора, в умовах нейтральності, справедливості та конфіденційності" [6; с. 25].

Відповідно до американського законодавства медіація — це процес, у якому посередник полегшує спілкування та переговори між сторонами, щоб допомогти досягти добровільної згоди щодо їх спору.

Дослідниця Е. Носирєва аналізує американський досвід медіації у вирішенні спорів та виділяє три основні риси, що відображають його сутність:

— "активна роль у посередництві належить сторонам, які ведуть переговори та на основі їх результатів досягають взаємовигідних домовленостей".

— "медіатор не прирівнюється до сторін, він займає особливу позицію і лише допомагає сторонам у переговорах та досягненні згоди".

— "медіатор не має повноважень примушувати сторони до досягнення угоди та самостійно приймати рішення щодо спору" [11; с. 74].

Отже, з вищезазначеного ми бачимо, що визначення терміну медіація в Україні так і за кордоном є схожим і включає такі основні ознаки: "медіація — це процес переговорів, незалежна третя сторона бере участь у переговорах, метою медіації є досягнення домовленості між двома сторонами. які мають конфліктну проблему, без звернення до суду" [7].

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Підбиваючи підсумки варто стверджувати, що медіація існувала у різних формах ще до того, як вона була виокремлена у самостійний інститут, але її головна ідея та мета у концептуальному виразі що сформувався в ті часи дала поштовх до утворення сучасного інституту медіації, який являє собою позасудовий метод розв'язання спорів, але більш сучасний вдосконалений та систематизований.

Ефективність проведення процедури посередництва у спорах з інтелектуальною власністю доведено досвідом її застосування. Як свідчить статистика Всесвітньої організації інтелектуальної власності 70 відсотків спорів розв'язуються за результатами проведення процедури посередництва.

Медіація є зручною процедурою врегулювання спору, але деякі категорії справ щодо прав інтелекту-

альної власності варто було б визначити, виключно лише для розв'язання в судовому порядку, адже рішення має мати обов'язковий характер, а угода юридичну силу виключно цивільно — правового договору.

Тобто, можна сказати, що медіація є абсолютно новим, альтернативним, по відношенню до судового, вирішенням спору, яке ще тільки знаходиться на етапі свого розвитку та становлення.

Література:

1. Європейський кодекс поведінки медіаторів (European Code Of Conduct For Mediators) від 02 червня 2004 р. URL: <http://bgarf.ru/science/baltic-center-of-mediation-and-conflictology/normativnopravovye-dokumenty/evro-kodeks.pdf>

2. Єрьоменко Г. Медіація як спосіб вирішення спорів. URL: <http://innovations.com.ua/uk/interview/6/39/374>.

3. О медиации: Закон Республики Молдова от 14 июня 2007 года № 134-XVI. URL: http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=22397

4. Про надання безоплатної правової допомоги: Закон України від 02.06.2011 №3460-17. База даних "Законодавство України". URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>

5. Мікульонок І. О. Інтелектуальна власність: навч. посіб. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ: НТУУ "КПІ", 2012. 238 с. — Бібліогр.: с. 228.

6. Кармаза О. Інститут медіації: основні концепції розвитку. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 2. С. 24—28.

7. Кузьмина М. Юридический конфликт: теория и практика разрешения. Москва: Юр-литинформ. 2008. 253 с.

8. Кульчий О. О. Право інтелектуальної власності. Полтава: Вищий навчальний заклад Укоопспілки "Полтавський університет економіки і торгівлі" (ПУЕТ). 2016. 150 с.

9. Леннуар Н. Н. Альтернативное разрешение споров: переговоры и медиация: учебно-методическое пособие. Санкт-Петербург: Изд-во Санкт-Петербургского института права имени Принца П. Г. Ольденбургского. 2004. С. 40.

10. Мотиль В. Стан та перспективи правового регулювання медіації в Україні. Юридична Україна. 2014. URL: http://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/09/urykr_2014_11_9.pdf

11. Носырева Е. И. Альтернативное разрешение споров в США. Москва: Издательский дом "Городец". 2005. 319 с.

12. Світличний О. П. Право інтелектуальної власності: Підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: НУБіП України. 2016. 355 с.

13. Про медіацію: Проект Закону України від 17.12.2015 №3665. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57463

14. Ульянова Г. О. Актуальні питання запровадження медіації у сфері права інтелектуальної власності. Південно-український правничий часопис. 2010. № 3. С. 66—68.

15. Цивільний кодекс України: Закон від 15.12.2017 № 435-15. База даних "Законодавство України" URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

16. ЮНСІТРАЛ Типовий закон про міжнародну комерційну погоджувальну процедуру і Керівництво по прийняттю і застосуванню 2002 рік. URL: https://www.uncitral.org/pdf/russian/texts/arbitration/mlarb/MAL_Rus.pdf

References;

1. European Commission (2004), "European Code Of Conduct For Mediators", available at: <http://bgarf.ru/science/baltic-center-of-mediation-and-conflictology/normativnopravovye-dokumenty/evro-kodeks.pdf> (Accessed 05 Nov 2022).

2. Yeromenko, H. "Mediation as a method of dispute resolution", available at: <http://innovations.com.ua/uk/interview/6/39/374> (Accessed 05 Nov 2022).

3. Parliament of the Republic of Moldova (2007), Law of the Republic of Moldova "On Mediation", available at: http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=22397 (Accessed 05 Nov 2022).

4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2011), Law of Ukraine "On Provision of Free Legal Aid", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3460-17> (Accessed 05 Nov 2022).

5. Mikulonok, I. O. (2012), *Intelektualna vlasnist: navch. posib [Intellectual property: education. manual]*, 3rd ed, NTUU "KPI", Kyiv, Ukraine.

6. Karmaza, O. (2017), "Institute of mediation: basic concepts of development", *Pidprijemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, vol. 2, pp. 24—28.

7. Kuzmyna, M. (2008), *Yurydicheskyi konflikt: teoriya y praktyka razresheniya [Legal conflict: theory and practice of resolution]*, Yur—lytynform, Moscow, Russia.

8. Kulchii, O. O. (2016), *Pravo intelektualnoi vlasnosti [Intellectual property rights]*, *Vyshchyi navchalnyi zaklad Ukoopspilky "Poltavskiy universytet ekonomiky i torhivli" (PUET)*, Poltava, Ukraine.

9. Lennuar, N. N. (2004), *Alternativnoye razresheniye sporov: peregovory i mediatsiya: (uchebno-metodicheskoye posobiye) [Alternative dispute resolution: negotiations and mediation: (training manual)]*, *Yzd-vo Sankt-Peterburhskoho ynstytuta prava ymeny Pryntsa P. H. Oldenburhskoho*, St. Petersburg, Russia.

10. Motyl, V. (2014), "State and prospects of legal regulation of mediation in Ukraine", *Yurydychna Ukraina*, available at: http://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/09/urykr_2014_11_9.pdf (Accessed 05 Nov 2022).

11. Nosyreva, E. I. (2005), *Alternativnoye razresheniye sporov v SShA [Alternative Dispute Resolution in the USA]*, *Izdatskiy dom "Gorodets"*, Moscow, Russia.

12. Svitlychnyi, O. P. (2016), *Pravo intelektualnoi vlasnosti: Pidruchnyk [Intellectual property law: Textbook]*, 2nd ed, NUBiP Ukrainy, Kyiv, Ukraine.

13. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), Draft Law of Ukraine "On Mediation", available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57463 (Accessed 05 Nov 2022).

14. Ulianova, H. O. (2010), "Current issues of the introduction of mediation in the field of intellectual property law", *Pivdenno-ukrainskyi pravnychi chasopys*, vol. 3, pp. 66—68.

15. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), "Civil Code of Ukraine", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (Accessed 05 Nov 2022).

16. UNCITRAL (2002), "Model Law on International Commercial Conciliation Procedures and Guidelines for Adoption and Application", available at: https://www.uncitral.org/pdf/russian/texts/arbitration/mlarb/MAL_Rus.pdf (Accessed 05 Nov 2022).

Стаття надійшла до редакції 14.11.2022 р.